

החוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה

לימודי התואר הראשון

הערה: משך הלימודים לתואר הראשון הוא שלוש שנים

א. כללי

הלימודים בחוג מתמקדים בהיסטוריה של עמי המזרח התיכון מאז ראשית האסלאם ועד ימינו עם דגש על מקומו של האסלאם בתולדותיהן של חברות מזרח תיכוניות, ובהיסטוריה של אפריקה מהתקופה הקדם-קולוניאלית ועד ימינו. מטרת הלימודים בחוג הן: א) לפתח בתלמידים יכולת להשתמש בכליה של הדיסציפלינה ההיסטורית בניתוח תהליכים ותמורות בארצות המזרח התיכון ואפריקה; ב) להקנות ידע מפורט על תולדותיו ותרבותו של לפחות אחד מאזורי המזרח התיכון ואפריקה בתקופה מוגדרת; ג) להקנות ולשכלל את השליטה בכלים לשוניים הנחוצים למטרות הנ"ל. העיסוק בתחום ההיסטורי מגובה בגישה בין-תחומית, ובצד שיעורים העוסקים בהיסטוריה פוליטית, חברתית וכלכלית, מוצעים קורסים מתחומי מדעי המדינה ואנתרופולוגיה.

ב. מסלול הלימודים

הלימודים בחוג מתנהלים במסגרת שתי מגמות: מגמת המזרח התיכון ואפריקה בעת החדשה, הכוללת מסלול אפריקה*; ומגמת תולדות האסלאם. צירוף שתי המגמות נחשב כצירוף של שני חוגים במסגרת לימודי התואר הראשון. תכנית הלימודים במגמת "המזרח התיכון ואפריקה בעת החדשה" מקיפה 52 ש"ס ובמגמת תולדות האסלאם 52 ש"ס. תלמידי שתי המגמות, אשר אינם בעלי ידע קודם בערבית, ישתתפו בנוסף לכך בלימודי ערבית למתחילים ולמתקדמים. בנוסף לשעות הלימודים הנדרשות בכל אחת ממגמות החוג, ילמד כל תלמיד קורס פנורמי בן 2 ש"ס.

* מסלול אפריקה

מסלול זה משלב לימודים בסיסיים אודות המזה"ת בעת החדשה עם מערך קורסים הדניים בתולדותיה של אפריקה. המסיימים את לימודיהם במסלול זה יהיו זכאים לתואר בוגר בהיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה- מסלול אפריקה. בוגרי המסלול, שיבקשו להמשיך את לימודי אפריקה לתואר מתקדם במסגרת בית הספר להיסטוריה, יהיו זכאים לעשות זאת בכפוף לתנאי הקבלה. בוגרי המסלול, שיבקשו להמשיך לימודיהם לתואר מתקדם במגמת המזרח התיכון בעת החדשה בבית הספר להיסטוריה, יידרשו לעמוד בהצלחה בשיעורי ההשלמה שיקבעו להם.

ג. תנאי הקבלה

מתקבלים לחוג תלמידים שציון הפסיכומטרי שלהם 450 לפחות ובגרות מלאה. קבלה ללא ציון פסיכומטרי לפי דרישת הפקולטה.

ד. מבנה תכנית הלימודים

בשנת הלימודים הראשונה ישתתף התלמיד בשיעורי מבוא ובתרגילים הצמודים אליהם, וכן בתרגילים המיועדים להקניית מיומנויות שונות. בשנות הלימודים השניה והשלישית ישתתף התלמיד בקורסים מתקדמים יותר, לרבות קורסי חובה ובחירה. בין קורסי החובה נכללים

פרוסמינריון וסמינריון, שבסיומם תוגשנה עבודות ותתקיימנה בחינות. וכן קורסי קריאה במקורות ערביים.

לימודי שפות

החוג רואה חשיבות רבה בלימודי השפה הערבית ככלי חיוני להכרה והבנה של החברות הדוברות שפה זו, תולדותיהן ותרבותן. הציון המושג בלימודי השפה בכל אחד מהשלבים ישוקלל בתוך ציון הגמר. חלק חשוב בתכנית הלימודים של החוג הם, לפיכך, שיעורי לימוד השפה הערבית והתרגול בקריאת מקורות ערביים, קלאסיים ומודרניים. אחדים מן הקורסים המתקדמים מבוססים גם הם על קריאה נרחבת של מקורות בערבית. מטרת הלימוד היא להביא את התלמידים לרמת ידע שתאפשר להם להמשיך ולפתח את שליטתם בשפה בכוחות עצמם. הדגש בלימודים האלה הוא על הערבית הכתובה ("הספרותית"), הנחוצה לקריאת המקורות ולמחקר. ניתן ללמוד ערבית מדוברת בנפרד, במסגרת היחידה לשפות של האוניברסיטה (הקורס לא משתקלל בציון הגמר).

תלמידים שאינם בעלי ידע קודם בערבית חייבים להשתתף בלימודי ערבית של החוג ברמות מתחילים ומתקדמים בשתי שנות לימודיהם הראשונות, כדי שיוכלו להשתתף בשיעורי קריאת המקורות בשנה השלישית, למעט אלה הלומדים במסלול אפריקה, המחויבים להשתתף בלימודי השפה הערבית ברמת מתחילים בלבד¹. מי ששפת אמם ערבית יהיו פטורים מלימודי ערבית למתחילים ולמתקדמים בחוג ללא בחינת מיון. מי שהתקבלו ללימודים בחוג לשפה ולספרות ערבית יהיו פטורים מלימודי ערבית למתחילים. לקבלת פטור גם מערבית למתקדמים יהיה עליהם לעמוד בהצלחה בבחינת מיון. תלמידים שנבחנו בבחינת הבגרות בערבית בהיקף של 5 יחידות וציונם לפחות 80 פטורים מהקורס ערבית למתחילים. יתר התלמידים אשר להם ידע קודם בערבית ומעוניינים לקבל פטור ייבחנו בבחינת מיון בערבית שתקבע את רמתם, ובמידת הצורך הם ישובצו בקורס ברמה הנדרשת. בחינת המיון תתקיים סמוך לתחילת הלימודים. החוג ממליץ לכל מי שיש לו ידיעה מוקדמת בערבית לגשת לבחינת המיון במטרה לקבל פטור, מלא או חלקי, מלימודי הערבית. תלמידים המעוניינים בכך, יוכלו לפנות לרכז/ת לימודי הערבית בחוג לעצה בנושא הכנה עצמית לקבלת פטור.

לתלמידי מגמת המזה"ת בעת החדשה שבכוונתם להמשיך בלימודיהם מעבר לתואר הראשון, מומלץ לקחת – בנוסף לשני קורסי קריאת המקורות הערביים, שהנם חובה לכל תלמידי המגמה – קורס קריאת מקורות שלישי ברמת מתמחים (קלאסי או מודרני). קורס זה ייחשב במקום אחד משיעורי הבחירה.

תלמידים שלומדים בחוג במגמת תולדות האסלאם בשילוב עם החוג לשפה וספרות ערבית יזכו להפחתה של 8 ש"ס במכסת השעות דהיינו- 4 ש"ס בכל חוג. הפחתת השעות במגמת תולדות האסלאם תעשה ממכסת שיעורי הבחירה.

החוג גם מציע לימודי פרסית ותורכית ברמות מתחילים ומתקדמים. מומלץ לתלמידי השנה השנייה והשלישית לשלב לימודי שפה מזרח תיכונית שניה בתוכנית הלימודים שלהם לתואר ראשון. לימוד כל אחת משפות אלו ברמת מתקדמים או ברמות מתחילים ומתקדמים ייחשב כשיעור נבחר אחד (4 ש"ס) וישוקלל בציון הסופי בהתאם. (קורס ברמת מתחילים בלבד לא ייחשב כקורס נבחר).

לתשומת לב: לימודים פקולטטיים – מורכבים מקורסים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי הפקולטה, שאינם חוגי הלימוד של התלמידים. כל הקורסים הפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס וציון הקורס מהווה חלק מהציון הסופי. לפרטים יש לפנות לפרק המתאים בידיעון.

ה. מהלך הלימודים

מגמת "המזרח התיכון ואפריקה בעת החדשה" המזרח התיכון

שנה א'

ש"ס	4	ש'	תולדות הערבים והאסלאם 1500-600 ²
ש"ס	4	ש'	הרעיון הדתי באסלאם ²
ש"ס	2	שו"ת	מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה
ש"ס	4	ת'	מבוא לתולדות המזה"ת- תרגיל ²
ש"ס	4	שו"ת	מבוא לתולדות האימפריה העות'מאנית ²

ערבית למתחילים

שנה ב'

ש"ס	4	ש'	היסטוריה חברתית של המזה"ת
ש"ס	4	פרו"ס	פרוסמינריון על ארץ במזרח התיכון ערבית למתקדמים ³

שנים ב'ג'

ש"ס	14	שו"ת	שיעורי בחירה
ש"ס	8	שו"ת	קריאה במקורות ערביים (קלאסיים או חדישים) ⁴

שנה ג'

ש"ס	4	ס'	סמינריון על סוגיה בתולדות האזור והעולם האסלאמי
ש"ס	52	סה"כ	

מסלול אפריקה

שנה א'

ש"ס	4	ש'	מבוא להיסטוריה של אפריקה
ש"ס	4	ש'	הרעיון הדתי באסלאם ²
ש"ס	4	שו"ת	מבוא לתולדות האימפריה העות'מאנית ²
ש"ס	2	שו"ת	מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה
ש"ס	4	ת'	מבוא לתולדות המזה"ת- תרגיל ²

ערבית למתחילים

שנה ב'

ש"ס	4	פרו"ס	פרוסמינריון
-----	---	-------	-------------

שנים ב' / ג'

ש"ס	4	ש'	האימפריאליזם האירופי והמאבק על אפריקה
ש"ס	4	ש'	הטוב הרע והמכוער
ש"ס	18	שו"ת	שיעורי בחירה (לפחות 12 ש"ס מהמסלול)

שנה ג'

ש"ס	4	ס'	סמינריון סוגיה
ש"ס	52	סה"כ	

מגמת "תולדות האסלאם"

שנה א'

ש"ס	4	ש'	תולדות הערבים והאסלאם ⁵
ש"ס	2	ת'	ההיסטוריה של המזה"ת בימה"ב – תרגיל
ש"ס	4	ש'	הרעיון הדתי באסלאם ⁵
ש"ס	2	ת'	דת האסלאם - תרגיל
ש"ס	4	שו"ת	מבוא לתולדות האימפריה העות'מאנית ⁵
			ערבית למתחילים

שנה ב'

ש"ס	4	פרו"ס	פרוסמינריון
ש"ס	4	ת'	מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה – תרגיל ⁵
ש"ס	2	ש'	מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה
			ערבית למתקדמים ³

שנים ב' / ג'

ש"ס	4	שו"ת	קוראן ופרשנות
ש"ס	14	שו"ת	קורסי בחירה (ניתן לבחור גם בפרוסמינריון או בסמינר
ש"ס	4	שו"ת	מהמגמה כשיעור נבחר – מותנה באישור)
			קריאה במקורות ערביים ⁴

שנה ג'

ש"ס	4	ס'	סמינריון
ש"ס	52	סה"כ	

1. דרישות במהלך הלימודים

תנאי להמשך הלימודים בחוג לאחר סיום שנה א' - ציון חיובי (60 ומעלה) במקצועות ליבה .

מקצועות הליבה במגמת המזרח התיכון :

תרגיל מבוא למזה"ת בעת החדשה

ערבית מתחילים

מקצועות הליבה במסלול אפריקה בעת החדשה :

מבוא להיסטוריה של אפריקה

ערבית מתחילים

מקצועות הליבה במגמת תולדות האסלאם :

תולדות הערבים והאסלאם

ערבית מתחילים

תנאי מעבר משנה ב' לשנה ג': במגמת המזרח התיכון, מסלול אפריקה ובמגמת תולדות האסלאם השלמת החובות וציון חיובי (60 ומעלה) בפרוסמינריון ; ציון חיובי (60 ומעלה) בערבית למתקדמים במגמות המזה"ת ותולדות האסלאם. בשתי המגמות ובמסלול אפריקה, תלמיד לא יוכל לקחת פרוסמינריון וסמינריון עם אותו מורה, ולא פרוסמינריון וסמינריון באותו סמסטר. במספר קורסי חובה מתקיימים מבדקי בקיאות על חומר הקשור בנושאי הקורס. המבדקים מתקיימים במועד אחד בלבד. בנוסף חלה על התלמידים חובת השתתפות בקורסים. ישנם קורסים בהם ידרשו התלמידים למלא מטלות מיוחדות כמו הצגת רפראט (בכתב או בע"פ). בפרוסמינריון ובסמינריון תתקיים בחינה בסיום הקורס וקיימת חובת הגשת עבודות בכתב. העבודות חייבות להיות מוגשות בהתאם לכללים המקובלים בחיבורים מדעיים. העבודות תוגשנה למזכירות החוג ולא ישירות למורים. לא ניתן להגיש עבודה חוזרת לשם תיקון הציון. התלמידים בפרוסמינריון ובסמינריון, אשר ציונם בעבודה ו/או בבחינה יהיה "נכשל" (פחות מ-60), יידרשו ללמוד קורס אחר במקומו.

מועדי הגשת עבודות : (בכפוף לתקנון שכ"ל של האוניברסיטה)

פרוסמינריון וסמינריון המתקיימים בסמסטר א' – 02.05.05.

פרוסמינריון וסמינריון המתקיימים בסמסטר ב' או שנתיים – 11.09.05

תלמיד יכול להגיש במהלך לימודיו בחוג עד שלושה ערעורים על ציונים או הערכות שקיבל. לא ישונה ציון ללא הליך של ערעור. ערעור על ציון יוגש בכתב למזכירות החוג על גבי טופס המיועד לכך תוך שבועיים מיום פרסום הציונים. בחינת הציון מחדש עשויה להוביל להערכה שונה, גבוהה או נמוכה יותר מן הציון המקורי.

תלמיד יוכל לשפר ציון חיובי (שקיבל בבחינה במועד א' בלבד) אך ורק במועד ב' של אותו סמסטר/שנה. שיפור ציון חיובי אפשרי רק פעמיים במהלך שנת הלימודים הראשונה לתואר בכל אחד מחוגי הלימוד, ופעמיים נוספות בכל חוג בהמשך הלימודים לתואר. הציון בבחינה החוזרת יהיה הציון הסופי. את הבקשה לשיפור ציון חיובי יש להגיש למזכירות החוג שבועיים מיום פרסום תוצאות הבחינה. לא יינתן מועד מיוחד לשיפור ציון.

החוג מעודד ויוזם סיורים לימודיים בארץ וכן לארצות המזה"ת המוסלמי ואפריקה, במטרה ליצור הכרות טובה יותר עם החברה, התרבות וההיסטוריה של האזור. סיורים אלו מלווים בהרצאות מקדימות ובהכנת עבודה ויזכו להכרה של 2 ש"ס. עבור סיורים אלו יגבה תשלום ישירות מהסטודנטים והחוג יעשה מאמץ לתרום ממקורותיו לסבסוד חלקי של הסיורים. סטודנט לא יוכל לקחת כשעור נבחר יותר מסיור לימודי אחד, גם אם הוא לומד בשתי מגמות בחוג.

לימודים לקראת תעודת הוראה בהיסטוריה עבור תלמידי החוג: תלמידים שהשלימו שנתיים של לימודים מלאים בחוג יכולים להירשם ללימודים לקראת תעודת הוראה בהיסטוריה לתלמידי תיכון. תעודת הוראה נחשבת לתואר נוסף לצורך חישוב שכרם של עובדי הוראה. הלימודים מתקיימים בבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב. פרטים נוספים ניתן למצוא בדיעוץ בית ספר לחינוך ובאתר בית הספר לחינוך שכתובתו: www.tau.ac.il/education/

החוג מעמיד לרשות הסטודנטים מלגות משני מקורות: קרן מלגות ע"ש אילן גל-און ז"ל, המיועדת לסייע לתלמידים הנתקלים בקשיים כלכליים ומלגות ממקורות החוג המיועדות לתלמידים בעלי הישגים ויכולת בתחום הלימודים.

?. שיקול ציון הגמר לתואר הראשון

מגמת "המזרח התיכון בעת החדשה"

35%

תולדות הערבים והאסלאם

הרעיון הדתי באסלאם

מבוא לתולדות האימפריה העות'מאנית

מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה (שיעור)

תרגיל מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה

קורס פנורמי

ערבית למתחילים

35%

היסטוריה חברתית ותרבותית של המזה"ת

שיעורי בחירה⁶

שיעורי מקורות ערביים קלאסיים/מודרניים

30%

פרוסמינריון שנה ב' (14%)

סמינריון שנה ג' (16%)

מסלול אפריקה

מבוא להיסטוריה של אפריקה

הרעיון הדתי באסלאם

35%

מבוא לתולדות האימפריה העות'ומאנית

מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה (שיעור)

	<p>תרגיל מבוא לתולדות המזה"ת בעת החדשה קורס פנורמי ערבית למתחילים</p>
35%	<p>האיפריאליזם האירופי והמאבק על אפריקה הטוב הרע והמכוער שיעורי בחירה</p>
30%	<p>פרוסמינריון שנה ב' (14%) סמינריון שנה ג' (16%)</p>
30%	<p>מגמת "תולדות האסלאם" תולדות הערבים והאסלאם הרעיון הדתי באסלאם קוראן ופרשנות קריאה במקורות ערביים קורס פנורמי ערבית למתחילים</p>
30%	<p>פרוסמינריון שנה ב' (14%) סמינריון שנה ג' (16%)</p>
40%	<p>כל שאר הקורסים</p>

ח. חטיבות לימודים מיוחדות

הקבצי החוג לתכנית הלימודים הכלליים - ר' פירוט בפרק הלימודים הכלליים.

ט. יועצי החוג וועדת ההוראה של החוג

יועצי המגמות ומסלול אפריקה בחוג מטפלים בשאלות הקשורות בהרכב תכנית הלימודים של התלמידים, מסייעים בשיבוצם בקורסים, ומטפלים בבעיות המתעוררות מעת לעת ביחסים שבין התלמיד לבין החוג. תלמידים מוזמנים לפנות אל היועצים בשעות הקבלה בכל בעיה הקשורה בתוכניות הלימודים. שמות יועצי המגמות, מסלול אפריקה והאחראי לענייני השפה הערבית בתשס"ה יפורסמו ע"ג לוחות המודעות של החוג. ועדת ההוראה של החוג מטפלת בבקשות התלמידים הקשורות בלימודיהם. הפניה לועדה נעשית בכתב.

-
- 1- יחד עם זאת, המעוניינים יוכלו ללמוד גם ערבית ברמת מתקדמים.
 - 2- תלמידים שהחוג השני שלהם הוא מגמת "תולדות האסלאם", ילמדו במקום שיעור זה קורס בחירה בן 4 ש"ס.
 - 3- לתלמידים שלומדים ערבית למתקדמים ייחשב הקורס כ-4 ש"ס בחירה. למי שקיבל פטור מסמס' אחד בערבית למתקדמים ייחשב הקורס כ-2 ש"ס.
 - 4- תלמידים הפטורים מלימודי ערבית למתקדמים ילמדו מקורות ערביים ברמת מתמחים.
 - 5- תלמידים שהחוג השני שלהם הוא מגמת המזה"ת, ילמדו במקום שיעור זה קורס בחירה נוסף בן 4 ש"ס.
 - 6- הקורס ערבית למתקדמים ישוקלל במקום 4 ש"ס במסגרת שיעורי הבחירה למי שלמד את הקורס.

סגל ההוראה

מר יוסף יעקב	פרופ' אייל זיסר – ראש החוג
ד"ר מאיר ליטבק	גב' מגי אזריאד
מר פול ליפץ	פרופ' עמי איילון
פרופ' דויד מנשרי	ד"ר יואב אלון
גב' ליאורה משה	פרופ' גדעון ביגר
מר חיים נסים	ד"ר עפרה בנגיו – שבתון סמסטר א'
פרופ' איימי סינגר	ד"ר נאסר בסל
פרופ' אשר ססר	ד"ר אירית בק
ד"ר גליה צבר	פרופ' דן בקר
ד"ר נורית צפריר – שבתון כל השנה	ד"ר עירית גטרויר
פרופ' יוסף קוסטינר – שבתון סמסטר א'	ד"ר משה גמר
ד"ר לאה קינברג	פרופ' יקותיאל גרשוני- שבתון כל השנה
	פרופ' ישראל גרשוני – שבתון כל השנה
ד"ר עוזי רבי – שבתון כל השנה	גב' עמליה השכל
ד"ר אלי רכס	גב' נעמי וייסבלט-אביבי
ד"ר מירי שפר	פרופ' דויד וסרשטיין – חל"ת
פרופ' מרדכי תמרקין	מר דניאל זיסנויין
פרופ' איתמר רבינוביץ' – ממלא תפקיד נשיא	ד"ר דויד ירושלמי
אוניברסיטה	פרופ' אהוד טולידאנו

מזכירות החוג – ענת גרוספייס
ענת גרוס

מזכירות החוג: בניין גילמן, חדר 429, טל' 6409450

קבלת קהל: א', ב', ד', ה' שעות 10-13

אתר הבית של החוג באינטרנט: <http://www.tau.ac.il/humanities/mideast/>